

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філософського факультету
Іван КАРПЕНКО

_____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ магістерський _____

галузь знань _____ 11 Математика та статистика _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 111 Математика _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ «Математика» _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ математики і інформатики _____

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету
Протокол № 6 від 16.06.2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Олег ГАЙКО – кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри політології філософського факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри політології
Протокол № 11 від 15 червня 2023 року

Завідувач кафедри політології

Олександр ФІСУН

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми «Математика»
назва освітньої програми

Гарант освітньої (професійної) програми

Вячеслав ГОРДЕВСЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої (наукової) програми «Математика»
назва освітньої програми

Гарант освітньої (наукової) програми

Ганна ВИШНЯКОВА

Програму погоджено методичною комісією факультету математики і інформатики

Протокол № 1 від 29 серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

Ольга АНОЩЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» складена відповідно до освітньо-професійної та освітньо-наукової програми підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 111 «Математика» освітня програма «Математика»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у магістрантів системного розуміння основних глобальних проблем сучасного світу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Формування наступних загальних компетентностей:

ЗК-5 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК-6 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

1.3. Кількість кредитів: 3.

1.4. Загальна кількість годин: 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>обов'язкова</u> / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
Не передбачені	
Лабораторні заняття	
Не передбачені	
Самостійна робота	
58 год.	
Індивідуальні завдання	
Не передбачені	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти мають досягти наступних результатів:

РН.01 Знати класифікацію та сутність сучасних глобальних проблем, основні напрями їх вирішення, їхнє відображення на українську дійсність. Уміти застосовувати ці знання та методології при дослідженні сучасних політичних, економічних та соціальних процесів у світі та Україні.

РН.09 Уміти використовувати наявні знання з математики та інших областей знань, досліджувати джерела (у тому числі іноземними мовами), систематизувати і обробляти отриману інформацію, робити огляди та викладати на семінарі, використовувати відому інформацію для отримання нових результатів, побудови прикладів, доведення нових теорем на основі існуючих або для побудови і дослідження нових математичних моделей об'єктів і процесів реального світу. Уміти оформити результати дослідження у вигляді завершеної роботи, презентувати та захищати її зміст

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Визначення глобальних проблем сучасності, критерії глобальності.

Визначення дефініції «проблема» у науковому та практичному вимірі. Критерії глобальності. Сутність та класифікація глобальних проблем. Основні глобальні проблеми (демографічна, освітня, продовольча, економічна, соціокультурна і т.д.).

Тема 2. Проблеми демографії та міграції в сучасному світі.

Демографічний перехід та його наслідки в розвинутих країнах. Демографічний тиск в країнах, що розвиваються. Демографічні проблеми в індустріально розвинутих країнах (Японія, країни Західної Європи та Північної Америки). Загроза неконтрольованої міграції.

Тема 3. Проблеми ресурсів та продовольства в сучасному світі.

Обмеженість ресурсів та нерівномірний доступ до них в сучасному світі. Залежність від зовнішніх ресурсів низкою країн. Ресурси – чинник соціально-політичної стабільності в країнах, що розвиваються. Проблема голоду. Проблеми і перспективи країн-експортерів природних ресурсів. Загроза війн за доступ до природних ресурсів в країнах, що розвиваються.

Тема 4. Гуманітарні проблеми сучасності.

Нерівномірний розвиток людського капіталу в сучасному світі. Архаїзація населення третього світу. Торгівля людьми. Права людини. Проблема доступності медичних послуг і розвитку медицини. Релігійні та етнічні конфлікти. Проблема урбанізації/деурбанізації в сучасному світі.

Тема 5. Проблеми війни і миру в сучасному світі.

Військові конфлікти у сучасному світі. Особливості трансформацій військових конфліктів у другій половині ХХ ст. Професіоналізація і скорочення чисельності армій в розвинутих країнах. Війни на периферії світової системи. Міжнародні механізми обмеження війн. Обмеження і нерозповсюдження ядерного озброєння. Розповсюдження озброєння масового ураження як основна загроза міжнародній воєнній безпеці.

Тема 6. Проблеми тероризму та іррегулярних армій в сучасному світі.

Актуалізація проблеми тероризму в другій половині ХХ ст. Особливості тероризму на початку ХХІ ст. Іррегулярні армії: передумови виникнення та особливості розвитку. Війни нового типу. Гібридні війни. «Приватизація» війн і військових організацій. Тероризм і іррегулярні армії в глобальній економічній та інформаційній системі. Втрата державами монополії на застосування насилля як загроза міжнародній безпеці.

Тема 7. Проблеми економічної безпеки та економічного розвитку в сучасному світі.

Вплив економічного добробуту на соціально-політичні процеси. Внутрішні і зовнішні загрози національній економічній безпеці. Ризики від взаємозалежності національних економік в рамках глобального ринку. Загострення конкуренції за ринки збуту: ризики та загрози для міжнародної безпеки. Проблеми і перспективи економічного добробуту в країнах, що розвиваються.

Тема 8. Екологічні проблеми сучасності.

Найважчі ризики та загрози в сфері міжнародної екологічної безпеки. Міжнародні організації із забезпечення екологічної безпеки. Міжнародні нормативно-правові акти направлені на поліпшення екологічної ситуації в світі.

Тема 9. Епідеміологічні проблеми сучасності.

Вплив епідемій на соціально-політичну та економічну ситуацію. Кореляція між рівнем економічного добробуту країни та епідеміологічною загрозою. Міжнародні інститути та організації із забезпечення епідеміологічної безпеки. Сучасні епідеміологічні виклики та загрози. COVID-19: економічні і політичні наслідки для світу.

Тема 10. Проблеми міжнародної інформаційної безпеки в сучасному світі.

Інформаційна революція та її наслідки. Проблема суверенітету в інформаційну епоху. Нормативно-правове регулювання інформаційної сфери. Специфіка кібертероризму. Ризики і загрози інформаційній безпеці в сучасному світі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усь о- го	у тому числі					Усь ого	у тому числі					
		л	с	ла б	ін д	ср		л	с	лаб	ін д	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 1. Визначення глобальних проблем сучасності, критерії глобальності	6	2				4							
Тема 2. Проблеми демографії та міграції в сучасному світі	11	4				7							
Тема 3. Проблеми ресурсів та продовольства в сучасному світі	11	4				7							
Тема 4. Гуманітарні проблеми сучасності	11	4				7							
Тема 5. Проблеми війни і миру в сучасному світі	11	4				7							
Тема 6. Проблеми тероризму та іррегулярних армій в сучасному світі	11	4				7							
Тема 7. Проблеми економічної безпека та економічного розвитку в сучасному світі.	11	4				7							
Тема 8. Екологічні проблеми сучасності	6	2				4							
Тема 9. Епідеміологічні проблеми сучасності.	6	2				4							
Тема 10. Проблеми міжнародної інформаційної безпеки в сучасному світі	6	2				4							
Усього годин	90	32				58							

4. Теми семінарських (практичних) занять

Семінарські(практичні) заняття не передбачені

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювати теоретико-методологічні та енциклопедично-довідникові джерела щодо глобальних проблем сучасності	4
2	Опрацювати наукові джерела щодо проблем демографії та міграції в сучасному світі	7
3	Опрацювати наукові джерела щодо проблем ресурсів та продовольства в сучасному світі	7
4	Опрацювати наукові джерела щодо гуманітарних проблем сучасності	7
5	Опрацювати наукові джерела щодо проблематики війни і миру в сучасному світі	7
6	Опрацювати наукові джерела щодо проблем тероризму та іррегулярних армій в сучасному світі	7
7	Опрацювати наукові джерела щодо проблем економічної безпеки та економічного розвитку в сучасному світі	7
8	Опрацювати наукові джерела щодо екологічних проблем сучасності	4
9	Опрацювати наукові джерела щодо епідеміологічних проблем сучасності	4

10	Опрацювати наукові джерела щодо проблем міжнародної інформаційної безпеки в сучасному світі	4
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи навчання

Методи навчання спрямовані на досягнення освітніх цілей та кореспондують із ПНР та компетенціями: знайомство з літературою по темі; лекції.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий форми контролю.

Поточний контроль – відвідання лекцій.

За відвідання однієї лекції студент(здобувач) отримує 1 бал.

За поточний контроль студент (здобувач) може отримати до 16 балів.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. **Загальна кількість балів за успішне виконання завдань залікової роботи – 84 бали.** Час виконання – до 80 хвилин. Заліковий білет складається з трьох теоретичних питань.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота										Разом	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T8	T10	16	84	100
1	2	2	2	2	2	2	1	1	1			

Критерії та методи оцінювання

Максимальна сума балів за залікову роботу складає **84 бали.**

Критерії оцінювання залікової роботи	Кількість балів
Студент цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	74-84
Студент достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	50-73
Студент розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання. Обґрунтування неточні і не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.	25-49
Студент розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.	10-24
Студент не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, відповідь або неправильна, або він не розуміє суті питання. Не ознайомлений з джерелами, не може робити висновків.	0-9

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Арутюнов В.Х., Свінцицький В.М. Філософія глобальних проблем сучасності : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. 90 с.
2. Гантігтон С. Зіткнення цивілізації? *Філософська і соціологічна думка*. 1996. № 1 2. С. 11–24.
3. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / пер. з англ. Н. Поліщук. К.: Альтерпрес, 2004. 100 с.
4. Штанько В.І., Тихонова Л.А., Комарова Т.Г. та ін. Глобальні виклики в цифрову епоху: вектори філософського осмислення. Монографія. Харків: ХНУРЕ, 2019. 184 с.
5. Комарова Т.Г. Гламурна стабільність в умовах інформаційних технологій та глобалізації, *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2022. Вип.41. С.15-21. <https://periodicals.karazin.ua/politology/issue/view/1295/1670> .
6. Целуйко В.О. Типологізація недержавних збройних формувань. *Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2008. № 810. С. 229-237.
7. Целуйко М.Є. Тенденції розвитку сучасного тероризму. *Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2008. № 810. С. 218-228.

Допоміжна література:

8. Політична корупція перехідної доби / за ред. С. Коткіна та А. Шайо; пер. з англ. Т. Гарастович, С. Гарастович. К.: Видавництво «К.І.С.», 2014. 440 с.
9. Рікер П. Ідеологія та утопія / пер. з англ. К. : Дух і Літера, 2005. 386 с.
8. Целуйко М.Є. Тероризм і міжнародна силова політика держави. Специфіка методів. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2006. № 737. С.159-169.
10. Connor S. Postmodernist Culture. Oxford UP : Blackwell, 1996. 304 p.
11. Hopkins A. G. Globalization in World History / ed. by Antony Hopkins. New York: New York City, 2003. 263 p.
12. Wallerstein I.M. Geopolitics and Geoculture: Essays on the Changing World – System/I.M.Wallerstein. Cambridge, England: Cambridge University Press, 2001.
13. World Population Prospects, the 2010 Revision on-line database. N.Y.: United Nations, 201. URL: http://esa.un.org/unpd/wpp/unpp/panel_indicators.htm.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Міжнародні та міжурядові організації:

1. Програма Розвитку ООН <http://www.undp.org/>
2. Програма розвитку ООН в Україні <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>.
3. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://who.int/ru/>.
4. Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ <http://www.unicef.org/ceecis/ru/>.
5. Програма ООН-жінки <http://www.unwomen.org/en>.
6. Програма ООН з довкілля <http://www.unep.org/russian/>.
7. Фонд ООН з народонаселення <http://www.unfpa.org/>.
8. Світовий банк <http://www.worldbank.org/eca/russian/>.
9. Міжнародний валютний фонд <http://www.imf.org/external/russian/>.
10. ЮНЕСКО <http://en.unesco.org/>.

Міжнародні неурядові організації, що займаються вивченням глобальних проблем:

1. Римський Клуб <https://www.clubofrome.org/>.
2. Freedom House <https://freedomhouse.org>, www.freedomhouse.org.ua.
3. Transparency International <https://www.transparency.org/>
4. Amnesty International <https://www.amnesty.org/>, amnesty.org.ua/
5. GreenPeace www.greenpeace.org.

12. Перелік питань до заліку

1. Феномен глобалізації в сучасному світі
2. Економічні і політичні витоки глобалізації
3. Загальна характеристика демографічних проблем в сучасному світі.
4. Загальна характеристика міграційних проблем в сучасному світі.
5. Демографічний перехід та його наслідки в розвинутих країнах.
6. Загроза неконтрольованої міграції.
7. Проблема браку ресурсів та продовольства в сучасному світі.
8. Обмеженість ресурсів та нерівномірний доступ до них в сучасному світі.
9. Нерівномірний розвиток людського капіталу в сучасному світі як глобальна проблема
10. Архаїзація населення третього світу як глобальна проблема
11. Торгівля людьми як глобальна проблема
12. Проблема доступності медичних послуг і розвитку медицини в сучасному світі
13. Проблема урбанізації/деурбанізації в сучасному світі.
14. Військові конфлікти у сучасному світі як глобальна проблема
15. Особливості трансформацій військових конфліктів у другій половині ХХ ст.
16. Професіоналізація і скорочення чисельності армій в розвинутих країнах.
17. Війни на периферії світової системи.
18. Обмеження і нерозповсюдження ядерного озброєння.
19. Розповсюдження озброєння масового ураження як основна загроза міжнародній военній безпеці.
20. Проблема тероризму та іррегулярних армій в сучасному світі
21. Особливості тероризму на початку ХХІ ст.
22. Іррегулярні армії: передумови виникнення та особливості розвитку.
23. Специфічні особливості сучасних воєн.
24. «Приватизація» війн і військових організацій. .
25. Втрата державами монополії на застосування насилля як глобальна проблема сучасності.
26. Проблеми економічного розвитку в сучасному світі
27. Екологічні проблеми в сучасному світі
28. Міжнародні організації із забезпечення екологічної безпеки.
29. Міжнародні нормативно-правові акти направлені на поліпшення екологічної ситуації в світі.
30. Сучасні епідеміологічні проблеми в світі
31. COVID-19: економічні і політичні наслідки для світу.
32. Інформаційна революція та її наслідки.
33. Проблеми державного суверенітету в інформаційну епоху.
34. Проблеми інформаційної безпеки в сучасному світі.